

J. Zuidema, *Efficiënt spellingonderwijs. Een leer- en expertmodel voor het spellen*. Acco, Leuven/Amersfoort, 1988 X + 205 pag., f40.75, ISBN 90-334-18851.

In dit proefschrift wordt het probleem van de werkwoordspelling geanalyseerd en gezocht naar oplossingen. Omdat maatschappelijke weerstanden tegen spellingvereenvoudiging het niet waarschijnlijk maken dat deze op korte termijn doorgevoerd kan worden, wordt vooral aandacht besteed aan mogelijke verbeteringen van de didactiek. Daartoe worden eerst de spellingsregels behandeld, die aanleiding geven tot verwarring tussen verschillende mogelijke schrijfwijzen bij de werkwoorden. Vervolgens wordt nagegaan hoe in de loop der tijden geprobeerd is tot een optimale methode te komen voor het leren van de werkwoordspelling. Uit onderzoekgegevens blijkt dat een algoritmische regel-aanpak vermoedelijk een betere methode is dan de zogenaamde analogiemethode of de klassieke regel-aanpak. Om een nieuwe stap te zetten op de weg naar verdere verbetering van de didactiek is een onderwijsexperiment uitgevoerd. Daarin werd geprobeerd om de effectiviteit van de instructie te verhogen. Twee factoren werden systematisch gevarieerd: de *spellingmethode* en de *werkvorm*. Nagegaan werd het effect van de analogiemethode versus een algoritmische regelmethode en de klassikale versus de individuele werkvorm. De conclusie uit dit onderzoek is, dat de analogie-aanpak inderdaad te kort schiet en dat een regelgerichte algoritmische aanpak de voorkeur verdient. Opmerkelijk is dat deze regelgerichte methode vooral effectief is als er klassikaal les gegeven wordt in plaats van individueel.

In het derde hoofdstuk wordt nagegaan hoe fouten bij het spellen van werkwoorden beoordeeld horen te worden. Er blijkt zich het paradoxale verschijnsel voor te doen dat het tijdelijk vóórkomen van bepaalde typen fouten een aanwijzing vormt voor een groeiende kennis van de werkwoordspelling. Het maken van fouten kan duiden op verbeteringen van het leerproces. De gebruikelijke werkwijze waarbij de voortgang wordt beoordeeld door het aantal gemaakte fouten op te tellen, schiet te kort. Het is mogelijk om positieve leerprocessen op het spoor te komen en te kwantificeren aan de hand van een gedetailleerde foutenanalyse. Daarom is een alternatieve beoordelingswijze ontwor-

pen, die werd toegepast bij een heranalyse van de data van het bovengenoemd veldonderzoek.

Het eerder gevonden interactie-effect tussen de spellingmethode en de instructievorm blijkt dan nog sterker te zijn dan eerder werd aangenomen. De conclusie dat een regelgeoriënteerde algoritmische methode de voorkeur verdient blijft gehandhaafd.

In theoretisch opzicht is vooral hoofdstuk vier interessant. Aan de hand van psychologische en taalkundige overwegingen wordt een zogenaamd expertmodel uitgewerkt. Een dergelijk model tracht de processen in kaart te brengen zoals die verlopen bij personen die de betreffende taak zodanig beheersen dat die processen feilloos en zoveel mogelijk geautomatiseerd verlopen.

De auteur is zich heel goed bewust hoe moeilijk het is een dergelijk model te ontwikkelen. Hij stelt zich dan ook voorzichtig op. De pretenties van het gepresenteerde model zijn bescheiden: 'het moet gezien worden als een eerste aanzet voor het in kaart brengen van EXPERTdenken. Er is niet gestreefd naar volledigheid.' Wel pretendeert het model datgene te kunnen verklaren wat bekend is met betrekking tot de problematiek van het 'woordbeeld'. Bij de bespreking van het model vindt een zekere controle plaats aan de hand van voorbeelden. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat het model daardoor aannemelijker wordt gemaakt maar niet bewezen. Het is niet mogelijk het model in het kort weer te geven. Daarvoor is het te complex. Een belangrijk aspect verdient echter aandacht. Bij het ontwerpen van het model is als uitgangspunt gekozen een 'psychologische economie'. Dit houdt in dat bepaalde processen zoveel mogelijk geautomatiseerd verlopen. Het model maakt gebruik van zogenaamde 'filters'. Het idee daarbij is, dat gemakkelijke spellingsgevallen automatisch uitgefilterd worden op basis van patroonherkenning. Door sommige patronen ligt direct een schrijfwijze vast. Maar bij andere patronen is dat niet het geval. Alleen als patronen geen zekerheid geven over de correcte schrijfwijze wordt een 'alarm' ingeschakeld. Als een 'alarm' ingeschakeld is, kan de correcte schrijfwijze gevonden worden na een nadere analyse van het probleem. De metafoor 'filter' moet in dit model niet verstaan worden als iets passiefs, maar veronderstelt een constante activiteit van de speller op allerlei niveaus van taalverwerking.

Belangrijk is verder dat onderscheid gemaakt wordt tussen een algoritme voor de *introductie* van de werkwoordspelling en een algoritme van de *gevoerde* spellers. Beide algoritmen worden gepresenteerd als discussiestof en nodigen uit tot kritiek.

Een punt van kritiek zou kunnen zijn, dat in de modellen alleen cognitieve variabelen zijn opgenomen, terwijl bekend is dat bij leerprocessen ook niet-cognitieve variabelen een rol spelen. Als men het op prijs stelt feilloos te spellen, dan zou dit wel eens een positieve invloed kunnen hebben op het activeren van filterprocessen. Het gegeven dat studenten meestal niet uitgelegd behoeft te worden waarom een werkwoordsvorm in hun werkstuk of scriptie foutief geschreven is, zou een aanwijzing kunnen zijn dat motivationele aspecten verantwoordelijk kunnen zijn voor spel fouten.

Als toegift wordt een onorthodox voorstel gedaan voor spellingvereenvoudiging, waarbij rekening wordt gehouden met het feit dat spelling niet alleen van belang is voor schrijven, maar ook voor lezen.

Onderwijskundigen, moedertaaldocenten en onderzoekers vinden in dit proefschrift een goed overzicht van de stand van zaken op dit terrein en meer dan voldoende stof voor nadere reflectie en onderzoek.

M. J. C. Mommers

J. Vos, *Meer dan feiten . . . Werken met het informatieve kinderboek op de basisschool*. Uitgeverij De Ruiter, Gorinchem, 1989, 136 pag., f37,50, ISBN 90-05-161043.

Kinder- en jeugdboeken zijn niet meer weg te denken bij het moedertaal-onderwijs. Het aantal boeken dat richtlijnen geeft voor het gebruik van kinder- en jeugdboeken breidt zich steeds verder uit. Jacques Vos neemt een groot deel van deze boeken voor zijn rekening (zie *Pedagogische Studiën*, 1988, p. 422-423).

Langzamerhand verovert het kinderboek een plaats in het gehele onderwijs. In "Meer dan feiten . . ." schenkt Vos aandacht aan een boeksoort die tot nu toe in het verdomhoekje heeft gezeten, namelijk de informatieve kinder- en jeugdliteratuur. Het boek is in eerste instantie bestemd voor leerkrachten in het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Ook voor de opleidingen zou het te gebruiken zijn.

Het boek bestaat uit twee gedeeltes. In deel 1 wordt achtergrondinformatie over het informatieve kinderboek gegeven; in deel 2 wordt aangegeven hoe een en ander in de praktijk uitgewerkt kan worden.

In het gedeelte over de achtergrondinformatie (hoofdstuk 1 t/m 4) geeft de auteur na een lange inleiding een definitie van het informatieve kinder-

boek. "Een informatief boek verschaft de lezer informatie over zaken, gebeurtenissen en verbanden op zo'n manier, dat door een specifiek taalgebruik en structurele middelen de lezer tegelijkertijd iets leert en zich vermaakt". Deze definitie ontleent hij aan 'een boek van de Duitse jeugdliteratuurdeskundige Klaus Doderer'. Jammer genoeg ontbreekt hier, en het begint langzamerhand traditie te worden bij Vos, een literatuurverwijzing. Vervolgens gaat hij in op de indeling in verschillende soorten informatieve boeken, allereerst een indeling naar 'de themavelden voor wereldoriëntatie' en vervolgens een indeling die verder in het boek gebruikt zal worden, naar functie. Informatieve boeken kunnen als functie hebben de kinderen bepaalde begrippen bij te brengen, kinderen aan te zetten tot het zelf uitvoeren van proeven e.d., kinderen alle mogelijke aspecten van bepaalde onderwerpen laten zien of kinderen op een snelle manier informatie verschaffen.

In hoofdstuk 2 bespreekt Vos aan de hand van een aantal voorbeelden de relatie tussen de doelstelling van de auteur van een informatief boek en de uiteindelijke vorm waarin het aangeboden wordt aan kinderen. Hoofdstuk 3 heeft betrekking op het beoordelen van boeken. De volgende aandachtsvelden worden besproken: 'begrijpelijk schrijven' (taalgebruik), betrouwbaarheid van de informatie, de vormgeving en de bruikbaarheid voor hetronderwijs. Een en ander wordt schematisch weergegeven. In het laatste hoofdstuk van deel 1 worden enkele boeken over hetzelfde onderwerp met elkaar vergeleken. De criteria uit hoofdstuk 3 worden hiervoor gebruikt.

Deel 2 heeft als titel: *didactiek en methodiek*. In dit deel wordt uitgebreid ingegaan op het gebruik van informatieve kinderboeken in het onderwijs. Alvorens echter met deze boeken aan de slag te kunnen, zullen de leerlingen een aantal algemene vaardigheden moeten bezitten (begrijpend lezen, het kunnen alfabetiseren, interpreteren van schema's etc.). In hoofdstuk 6 (vier stappen) baseert Vos zich op het werk van Theodor Karst. Deze onderscheidt bij het werken met boeken vier fasen: voorinformatie, analyse van de inhoud, didactische analyse en aanpak in de klas. In praktische voorbeelden kleedt Vos dit schema aan. In hoofdstuk 7 worden allerlei deelvaardigheden, zoals het gericht zoeken van informatie, de index etc. besproken. Opvallend is dat Vos, terecht, specifiek aandacht besteedt aan het 'illustraties lezen'. In hoofdstuk 8 t/m 11 komen achtereenvolgens praktische lessuggesties met betrekking tot 'toepassen', 'kritisch lezen', 'boekpromotie' en 'boeken bij een project' aan de orde.

"Meer dan feiten . . ." is allereerst een zeer praktisch boek. Veel lessuggesties kunnen zo onder de copierder worden gelegd en worden uitgetoond. Gezien de doelgroep zeker een verdienste.

Het eerste deel is goed uitgewerkt, al is er met betrekking tot de achtergrondinformatie sprake van veel overlap. Op blz. 34 stelt Vos dat een informatief boek toegankelijker wordt als er "een samenvatting aan het einde van het hoofdstuk en/of eventueel een soort leeswijzer aan het begin" zou zijn opgenomen. Vos heeft dit zelf ook gedaan en in een hoofdstuk van nog geen tien pagina's lees je driemaal hetzelfde. Dit is mij teveel. De schematische weergave daarentegen aan het eind van het derde hoofdstuk (blz. 39-40) over het beoordelen van boeken is zeer handig en bruikbaar. Vaker is er overlap. Op blz. 54 lees ik voor de tiende maal dat we "informatieve boeken zeker niet mogen (ver)didactiseren". Mensen die het werk van Jacques Vos kennen, zullen zijn publikaties uit "Leestekens" en "Project jeugdliteratuur" herkennen.

Het boek levert, zoals gezegd, een praktische handleiding om informatieve boeken te gebruiken in het onderwijs. Voor leerkrachten basisonderwijs een welkome aanvulling op de reeds bestaande didactiekboeken. Voor de opleidingen is het boek ook geschikt. Hebben de mensen in de praktijk in het algemeen geen tijd om zich door achtergronden heen naar de praktische suggesties te worstelen, voor studenten PABO is dit uitermate geschikt. Het eerste deel levert ook vaak discussiestof. Zo signaleert Vos 'het probleem van het antropomorfiseren' van kinderboeken. In hoeverre dit is toegestaan, wordt niet uitgewerkt. Dit geldt mijns inziens ook voor de stelling dat er een zeer nauwe relatie dient te bestaan tussen 'doelstellingen, visies van de auteur(s) en vorm' van een informatief boek.

Het is belangrijk dat er eindelijk een boek gewijd is aan het informatieve kinderboek. "Meer dan feiten . . ." is voor mensen in de praktijk en voor de toekomstige mensen in de praktijk geschikt.

Bij het ontbreken van bronvermeldingen zullen we ons maar neerleggen. In het voorwoord schrijft Vos "Af en toe heb ik mij ook voorzichtig opgesteld; ik hoop dat de lezer voor lief neemt dat mijn tekst daardoor soms geen uitgesproken karakter vertoont". Een dergelijke opmerking maakt een bespreking van het boek niet eenvoudiger, want een recensent moet een uitgesproken mening over het boek geven.

A. W. M. Duijck

F. Goffree & K. Buys, *Tegengesteld, wiskundendidactiek op de grens van basis- en voortgezet onderwijs, toegespitst op negatieve getallen*, Bekadidact, Baarn, 1989, 247 pp. f 34,50, ISBN 90 321 0634 1.

Deze bundel kwam tot stand dankzij de samenwerking tussen een achttal auteurs, vrijwel allen werkzaam aan een van de Nederlandse lerarenopleidingen. Wanneer auteurs besluiten samen een boek te schrijven en de lezers vervolgens tracteren op een bundel waarin ze elkaar bij herhaling tegenspreken, is er normaal gesproken iets misgegaan. De redactie miste op cruciale momenten het overzicht of de tegenspreken werden op onbewaakte momenten over het hoofd gezien. Er kan echter ook iets heel anders achter zitten, namelijk dat de redactie juist op die tegenspreken uit was.

En inderdaad is dit het geval. De auteurs van dit boek prikkelen elkaar telkens tot kritische reacties. Deze werkwijze leverde geen bundel op, waarin zekerheden worden geëtaleerd maar – en dat is vaak veel interessanter – een bundel waarin de lezer wordt geconfronteerd met vragen, vermoedens en suggesties die hem of haar soms in onzekerheid laten maar daardoor wellicht stimuleren tot eigen oordeelsvorming.

Het boek gaat over negatieve getallen (n.g.) in de brugperiode, dus bij de overgang tussen basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Negatieve getallen kunnen beschouwd worden als een uitbreiding van de verzameling van natuurlijke getallen en wel zodanig dat er sprake is van permanentie van rekenregels. Dat wil zeggen dat de 'oude' regels (bijvoorbeeld distributiviteit) ook gelden voor het 'nieuwe' gebied van de n.g.. Dit is in essentie, en uiterst beknopt, de wiskundige achtergrond van de nu besproken publikatie. In deze recensie beperk ik me tot de, mijns inziens, meest relevante onderwijskundige vraagstukken die in "Tegengesteld" worden behandeld.

Het boek begint met een exploratieve analyse van het begrip dat kinderen uit de achtste groep van n.g. hebben. De kinderen blijken allerlei ideeën over n.g. te hebben, soms zijn die bruikbaar, maar vaak ook misplaatst ('Ze bestaan niet, want -7 knikkers dat bestaat niet.'). In het tweede hoofdstuk worden de kinderen vanuit de realiteit geconfronteerd met n.g. en dat experiment verloopt allerminst van een leien dakje. In het derde hoofdstuk wordt verslag gedaan van confronterende gesprekken over n.g. maar nu met brugklassers. Na een jaar onderwijs werden dezelfde kinderen nogmaals aan de tand gevoeld omtrent hun kennis van n.g.. Voor sommige kinderen leiden die getallen nog steeds een duister bestaan en buiten de wiskunde komen ze, zo denken sommigen, niet voor. Wat zeggen de school-

boeken over n.g.? In het vierde hoofdstuk wordt op die vraag antwoord gegeven. De ideeën van schoolboekenauteurs zijn zeer uiteenlopend, van: n.g. zijn er gewoon tót: je kunt ze zelf maken. De auteurs pleiten, uitgaande van een zogenoemde realistische kijk op wiskundeonderwijs zoals de lezers al wel begrepen zullen hebben, voor de laatste aanpak. N.g. moeten, zo stellen ze, niet louter formeel – in formules dus – behandeld worden. Hoofdstuk vijf moet iedereen lezen die na het voorafgaande zou denken dat n.g. met enkele voorbeelden makkelijk uit te leggen zijn. De auteur van dit hoofdstuk maakt glashelder hoe moeilijk n.g. voor kinderen zijn maar ook nog voor volwassenen die gewend zijn vooral vanuit formele kaders (zeg maar: blinde regels) te werken. Vervolgens worden n.g. beschouwd vanuit het oogpunt van een longitudinale planning. Opmerkelijk is het dat, blijkens interviewgegevens, volwassenen vaak bitter weinig van het onderwijs in n.g. hebben opgestoken.

En nu in didactisch opzicht een kernprobleem, hoe leg je uit: $- \times - = + ?$ In de schoolboeken werden acht aanpakken aangetroffen, waaronder het verstrekken van de definitie, geconstrueerde fysieke modellen en deductieve redeneringen. Al deze benaderingen zijn voor de kinderen erg lastig en staan ver van hun realiteit. Veel lezers vragen zich – wellicht ietwat ongeduldig – af hoe het nu eigenlijk moet met die n.g.. Pas in het negende hoofdstuk worden de 'didactische dilemma's' besproken. Een eerste dilemma luidt of we n.g. direct in de wiskunde zelf moeten zoeken of eerst in contexten. Een eenduidig antwoord lijkt onmogelijk want als we n.g. moeten optellen zijn contexten makkelijk te vinden, maar bij vermenigvuldigen en delen neemt de zingeving door middel van contexten snel af. Moeten in die gevallen dan maar, en zonder omhaal, wiskundige regels gepresenteerd worden? Dat is weer strijdig met het uitgangspunt dat in de wiskunde regels altijd plausibel gemaakt moeten worden. Maar hoe bereiken de kinderen dan dat formele niveau? In het dertiende hoofdstuk worden de contouren geschetst

van een 'negatieve getallen-didactiek'. Waarom uitgaan van contexten, zo luidt een belangrijke vraag. Doordat het kind zich 'beelden' vormt (denk bijvoorbeeld aan inkomsten en uitgaven) ontstaan in het denken referentiepunten waarop een kind zich kan oriënteren bij het oplossen van problemen binnen dat onderwerp. Maar tegelijkertijd moeten we uitkijken voor het gevaar van afdwalen in voor de wiskunde onproductieve richtingen. Maar niet alleen de context is van belang, de leraar moet ook idee hebben van de intuïtieve noties van de kinderen. Wat denkt een kind bijvoorbeeld bij aftrekken 'wat er toch al niet is'?

Waar het in essentie om gaat, is dat de kinderen zinvolle voorstellingen kunnen ontwikkelen vanuit contexten. En dit laatste betekent dat contexten aanleiding moeten geven tot heruitvinden van wiskundige modellen, structuren en wetmatigheden. Vaak echter zal de wiskunde *zelf* context moeten zijn. Bij de overgang van het basis- naar het voortgezet onderwijs gaat de wiskunde als context een steeds grotere rol spelen. In plaats van werken in het systeem ontstaat nu een denken over het systeem.

In "Tegengesteld" wordt een scherp beeld gegeven van de problemen waar een leraar, die in zijn/haar klas een onderwerp als n.g. behandelt, voor komt te staan. De leerlingen begrijpen er niets van en de leraar begrijpt niet hoe het komt dat de leerlingen het niet begrijpen. En recepten zijn voor dit probleem niet voorhanden, zelfs in de wiskundige vakdidactiek weet men er niet goed raad mee. Het gebied van de n.g. lijkt zich te onttrekken aan de didactische theorie en regels die op vele andere gebieden wél bruikbaar bleken. Maar hoe vaak wordt niet gedacht dat het in de wiskunde allemaal zo klaar is als een klontje? Wiskunde is exact en dus overzichtelijk en ook didactisch kent dit vak geen geheimen meer. Wie dit boek leest, is van deze illusie spoedig verlost en alleen daarom al kan ik het van harte aanbevelen.

J. M. C. Nelissen

Geldpremies voor overzichtsartikelen alfa- en gammawetenschappen

Auteurs van overzichtsartikelen op het terrein van de geesteswetenschappen en van de gedrags- en maatschappijwetenschappen kunnen ook in 1990 in aanmerking komen voor een geldpremie.

Voor de bekroningen is er dit jaar voor elk der beide vakgebieden een bedrag van f 1.000 à f 5.000. De toekenning gebeurt door de Commissie Geesteswetenschappen en de SociaalWetenschappelijke Raad van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Onder geesteswetenschappen worden verstaan: taal- en letterkunde, historische wetenschappen, wijsbegeerte en godgeleerdheid.

Het begrip gedrags- en maatschappijwetenschappen wordt ruim opgevat: ook rechtswetenschap en economie vallen eronder.

Om voor bekroning in aanmerking te komen moet het artikel in 1989 of 1990 zijn verschenen in een Nederlands wetenschappelijk tijdschrift.

De volgende maatstaven worden aangelegd:

- 1 Het artikel moet inhoudelijk een aanmerkelijk segment van een erkende discipline bestrijken.
- 2 De hoofdlijnen van de ontwikkelingen in een bepaald tijdvak moeten erin worden beschreven, zonder dat er relevante literatuur is overgeslagen.
- 3 De auteur dient eigen uitgangspunten op methodologisch gebied en andere theoretische veronderstellingen van principiële aard ten minste impliciet duidelijk te maken.
- 4 Er dient te worden ingegaan op het theoretisch gehalte van de ontwikkelingen in (het segment van) de discipline.

Auteurs die voor bekroning in aanmerking wensen te komen, moeten hun artikel vóór 1 juli 1990 inzenden aan: Commissie Geesteswetenschappen, resp. Sociaal-Wetenschappelijke Raad, Herengracht 410-412, 1017 BX Amsterdam.

PAOS Cursussen 1990

Onlangs is verschenen 'Cursussen 1990', de brochure met het programma voor 1990 van het Postacademisch Onderwijs Sociale Wetenschappen (PAOS). De brochure bevat aankondigingen van ruim veertig cursussen, congressen en symposia op het gebied van psychologie, pedagogiek, psychotherapie, diag-

nostiek, ontwikkeling en onderwijs. De brochure is kosteloos aan te vragen bij: PAOS, Postbus 325, 2300 AH Leiden, tel.: 071 - 143141.

Confrontatie van culturen: Onderwijsvernieuwing in de hedendaagse praktijk.

De Mennicke Stichting voor Opvoeding en Onderwijs, het Samenwerkingsverband van Organisaties voor Onderwijsvernieuwing en het Post Academisch Onderwijs Sociale Wetenschappen organiseren op 14 februari 1990 te Utrecht een studiedag met als thema: Confrontatie van culturen: Onderwijsvernieuwing in de hedendaagse praktijk.

Voor inlichtingen en inschrijving: PAOS, Postbus 325, 2300 AH Leiden, tel.: 071 - 143141.

Congres 'Pedagogiek in beweging'

De Vereniging tot Bevordering van de Studie der Pedagogiek (VBSP) zal ter gelegenheid van haar 65-jarig bestaan op zaterdag 10 februari 1990 een congres houden met als thema 'Pedagogiek in beweging'. Dit congres wordt gehouden in de gebouwen van de Rijksuniversiteit te Utrecht.

Belangstellenden, ook (oud)studenten, kunnen zich voor nadere inlichtingen wenden tot het secretariaat van de VBSP, Herengracht 266, 1016 BV Amsterdam, tel. 020 - 225496.

Symposium Vereniging Pedagogen voor de Vrede

De Vereniging Pedagogen voor de Vrede houdt op 17 februari 1990 te Utrecht een symposium met als titel 'Door de buis genomen? De invloed van televisiegeweld op kinderen'.

Nadere inlichtingen zijn verkrijgbaar bij: S. Miedema, tel.: 071 - 273447, of G. Jacobs, tel.: 071 - 273455; Rijksuniversiteit Leiden.

WACRA '90 Conferentie

In samenwerking met de World Association for Case Method Research and Application (WACRA) en The European Network for System Simulation and Management Gaming (Deutsche Planspiel Zentrale) organiseert de Universiteit van Twente van 9 tot 11 april 1990 een conferentie over 'Problem Solving with Cases'.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met mevrouw J. Oosterhuis, Universiteit Twente, Postbus 217, 7500 AE Enschede, tel.: 053 - 356695.

Oprichting Vereniging RAIN

Recentelijk is de 'Reading Association In the Netherlands' (RAIN) opgericht, een Nederlandse afdeling van de 'International Reading Association' (IRA). De vereniging stelt zich o.a. als doel: Het stimuleren van onderzoek naar leesproblemen en leeronderwijs, de verspreiding van informatie op het terrein van leesonderzoek, instrument- en leerplanontwikkeling en beleid op het gebied van lezen en leesonderwijs.

Nadere inlichtingen zijn verkrijgbaar bij: Drs. J.H.M.W. Clemens, Hogeschool Midden Nederland, Postbus 14007, 3508 SB Utrecht.

Symposium Begrijpend Lezen

RAIN organiseert in juni 1990 een symposium over 'Instructie in begrijpend lezen'. Een ieder die geïnteresseerd is op dit symposium een bijdrage te leveren wordt verzocht een voorstel in te dienen vóór 12 februari 1990.

Nadere informatie over de inhoud van het symposium en richtlijnen voor papers zijn verkrijgbaar bij: Drs. A.M.A. Walraven, Paedologisch Instituut, Postbus 303, 1115 ZG Duivendrecht.

Conference High Ability over the Life Span, Utrecht, June 21-23, 1990

Recently there has been a growing concern with the study and development of high ability and high level performance especially in childhood and adolescence. Studies about maintaining high level performance over the life span, however, are still scarce.

The main topic of this conference is the way in which high ability individuals succeed in performing at high levels throughout the whole life span, in view of the continuous changes that take place in cognition and personality and in view of the increased speed of social and technological change.

Keynote speakers will be: Dr. Dean Simonton (University of California), Dr. Howard Gardner (Harvard University), Dr. Patric Rabbitt (University of Manchester, U.K.), Dr. Georg Rudinger (University of Bonn) and Dr. Ger Boerlijst (University of Twente).

The conference will start with a forum discussion. In this forum will participate well known people who are succesful in maintaining a high level of performance in their respective fields of interest.

For information: Dr. W.A.M. Kok (secr.), ISOR, Rijksuniversiteit Utrecht, Heidelberglaan 2, 3584 CS Utrecht, tel.: 030 - 534867/534555.

Inhoud andere tijdschriften

Comenius

9e jaargang, nr. 3, 1989

De geest uit de machine? 'Nieuwe media' in het onderwijs, door W. Wardekker

Pleidooi voor een 'kies'keuriger onderwijsemancipatiebeleid, door M. Urlings en M. Volman

'Individualpsychology' en onderwijs. Opvattingen en initiatieven van drie generaties Adlerianen, door E. Vanpoucke

Jongeren en hun kijk op ouderschap, door F. van Wel

Ze komen nooit op tijd! Het cultuurverschil als verklaring voor ongeregelheden, door J. van der Zwaard

Geen scholing maar ontwikkeling. Pleidooi voor een pedagogisering van het onderwijs, door W. Pols

De naïeve bril van Dronkers, door S. Soutendijk
Weerwoord op Soutendijks 'De naïeve bril van Dronkers', door J. Dronkers.

Comenius

9e jaargang, nr. 4, 1989

Pedagogiek controversieel. Inleiding op het thema, door J.D. Imelman en A. Rang

Eugenetica en sociale arbeid. Een Nederlandse discussie over bevolkingskwaliteit tijdens het Interbellum, door J. Noordman

Volksopvoeding, nationalisme en cultuur. Nederlandse denkbeelden over massa-educatie in het Interbellum, door W. Krul

Kunst en pedagogiek: een controversiële relatie, door M. van der Kamp

Überlegungen zum Verhältnis von Pädagogik und Avantgarde in der Weimar Republik, door A. Rang

Rassentheoretische Vorstellungen und ihre Bedeutung für den humanistischen Unterricht (1925-1936), door S. Bittner

Pädagogisches Handeln im Spannungsfeld zwischen Kaiserreich und Drittem Reich. Das Gymnasium und seine Lehrer in den Rheinlanden zwischen 1919 und 1936, door H.-J. Apel

Pedagogisch Tijdschrift

14e jaargang, nr. 5, 1989

Onderwijsbeleid: ontwikkelingslijnen en vooronderstellingen van een studiedomein, door J.L. Vandenhoeven

Herzelingen in het onderwijsbestuur, door A.M.L. van Wieringen

Autonomievergroting en het benutten van de beleidsruimte door scholen, door P. Slegers en A. van Rooyen

De plaats van de provincie in het Nederlandse onderwijsbestel en beleid, door S. Karsten en C.C. Verhoeff

Involed van decentralisatie en deregulering op het schoolbeleid, door J.C. Verhoeven en R. Vandenberghe

Mogelijkheden van beleidsevaluatie bij grootschalige onderwijsvernieuwing, door P.N. Karstanje
Ouders, school en participatie, door T. Pittoors en J.L. Vanderhoeven

Tijdschrift voor Onderwijsresearch
14e jaargang, nr. 4, 1989

Computergeleid enquêteren: een overzicht van technologische vernieuwingen, door E.D. de Leeuw
De effecten van een opleiding die tot doel heeft a.s. leraren te leren reflecteren, door F.J.A. Korthagen en Th. Wubbels

Effecten van tweetalig onderwijs aan Marokkaanse kleuters, door E. Wagenaar en E.M. Scholte
Onderwijs en maatschappelijke ongelijkheid. Een overzicht van 25 jaar theorievorming en onderzoek in Nederland, door J.C.C. Rupp en A.A. Wesselingh

Notities en Commentaren

A nonlinear correction on linear equating, door D.N.M. de Gruijter

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
28e jaargang, nr. 10, 1989

Ik kom er wel, door H. van Tilburg en H. Bleeker
Vroegtijdige onderkenning van taalontwikkelingsstoornissen, door S.M. Goorhuis-Brouwer
Het interview met behulp van anatomisch correcte poppen, door H. Baartman, S.M.J. van Hekken en S. Bierens

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
28e jaargang, nr. 11, 1989

Rispens' problematische opvoedingstheorie, door J.J.C. van Leeuwen

Is de terugkeer van Rispens een vooruitgang? door P.A. de Ruyter

Apartheidspolitiek in orthopedagogenland, door J. Van Acker

Over het object van de orthopedagogiek, door J.W. Steutel

Het bevorderen van het gebruik van leesstrategieën via een dialogische interventieprocedure bij kinderen met leerproblemen, door A. Pennings, T. de Jong en M. Laudy

Ontvangen boeken

Asselbergs-Neessen, V., *Kind, kunst en opvoeding*. Acco, Amersfoort, 1989, f 49,-.

Creemers, B., T. Peters, D. Reynolds (Eds.), *School effectiveness and school improvement*. Swets & Zeitlinger, Lisse, 1989, f 72,50.

Gemert, G.A. van, Th.A.H. Deenen, J.T. Timmer (red.), *Psychologen en pedagogen in de zwakzinnigenzorg*. Stichting Kinderstudies, Groningen, 1989.

Gilst, J.C. van, J. Kugel, K.G. van der Straten, *Speciale bewegingsopvoeding*. Intro, Nijkerk, 1989, f 39,50.

Hagen, A.M.P. & H. Knoors (red.), *Onderwijs aan doven*. Swets & Zeitlinger, Lisse, 1989, f 39,50.

Hoksbergen, R. & L. Brunjes, *Een buitenlands kind adopteren*. Gids voor adoptie-ouders en hun raadgevers. Acco, Amersfoort, 1989, f 19,90.

Hubbard, F., *Ingaan op huilen bij baby's*. Een kritische replicatie van de Baltimore huilstudie. Rijksuniversiteit Leiden, 1989.

Lentz, L.R. & H. van Tuyl, *Het leerplan in Nederland*. Een studie naar vorm, inhoud en functie van het leerplan voor het primair onderwijs (disseratie). Instituut voor Leerplanontwikkeling (SLO), Enschede, 1989.

Linden, W.J. van der, L.J. Th. van der Kamp (red.), *Meetmethoden en data-analyse*. Swets & Zeitlinger, Lisse, 1989, f 39,90.

Mahieu, P., *Mensen, macht en management*. Een onderzoek naar schoolorganisaties. Acco, Amersfoort, 1989, f 36,50.

Michiels, H.C.M. & F.J. Berkens, *Welzijn en discipline*. Van tuchthuis tot psychotherapie. Boom, Meppel, 1989, f 38,50.

Mooij, A.M., F. Koenraadt, J.M.J. Lommen-van Alphen (red.), *De persoon van de verdachte*. De rapportage pro justitia vanuit het Pieter Baan Centrum. Gouda Quint, Arnhem, 1989, f 19,-.

Mooren, P. & H. Verdaasdonk (red.), *Kinderen en non-fictie*. Zwijzen, Tilburg, 1989, f 39,-.

Rink, J.E., R.C. Vos, H.M. van Lokven, C.M. Slagveer, *Grensgevallen*. De houding van jongeren t.o.v. sociale grenzen. Acco, Amersfoort, 1989, f 32,50.

Scheerens, J. (red.), *Evaluatie: om de kwaliteit van het onderwijs*. Swets & Zeitlinger, Lisse, 1989, f 19,90.

Slavenburg, J.H. & T.A. Peters (red.), *Het project Onderwijs en Sociaal Milieu: een eindbalans*. Rotterdamse School Advies Dienst, Rotterdam, 1989, f 35,-.

Swaans-Joha, B.C. & J.J. Hox (red.), *Praktijkgericht onderzoek*. Debat, design, data. Acco, Amersfoort, 1989, f 29,-.

Tomic, W. & P.C. van der Sijde, *Changing teaching for beter learning*. Swets & Zeitlinger, Lisse, 1989, f 29,95.

Treffers, A., E. de Moor, E. Feijs, *Proeve van een nationaal programma voor het rekenwiskundeonderwijs op de basisschool*. Zwijzen, Tilburg, 1989, f 27,50.

Tromp, Th.J.M., *The acquisition of expertise in computer programming*. Uitgeverij Thesis, Amsterdam, 1989, f 49,50.